

— amelyet ez a két sötét tárgyalás fog festeni, s amelyet már az előzmények is festenek; — ha ebbe a keretbe beillesztjük Pásztory Árkád képét, úgy beláthatunk a nemzetiségi kérdés legrejtettebb zugaiba. A dolgozó, verejtékező nép fiai tömegesen kerülnek a börtönbe, mert meg akarják védeni azt az alapot, amelyre gazdasági és kulturális haladásukat építhetik. És velük szembe ott áskálódnak a Pásztoryárkádok, „hazafias” érdemeket gyűjtenek, hogy megvédhessék lopott-rabolt birtokaikat, — magyar koronás címerü palotáikat. Mert az a magyar címer Pásztory Árkád turvékonyai palotáján nemcsak cégér, — az a címer egyszersmind szimbolum is . . . De nem volna teljes a kép, hogyha nem festenénk hozzá még egy arcképet. Ez az arckép

visói Papp Simon

felsővisói főszolgabíró arcképe. Markáns, érdekes arc, amelyhez hasonlót a Balkánt is beleértve alig találunk Európában, de a Tunguz puszták rejtekeiben annál többet. Reánk nézve különösen érdekes ez az arc, mert eleven bizonyítéka annak, hogy sovén jelszavak alatt mi mindent tehet egy renegát a nemzetiségi vidékeken, — eleven bizonyítéka annak a régebbi állításomnak, hogy Magyarországon nemzetiséginek lenni rettenetesen rossz dolog, — hogy Magyarországon a nemzeti-ségi *vogelfrei*.

Papp Simonra Fényes Lászlónak *Az Estben* közölt cikkei hívták fel figyelmemet. A máramarosi ruthén-kazár és románkérdésről már előtte is nagyon sokan és sokat irtak, de az összes leleplezések csak addig mentek, hogy a nép hátramaradottságát erkölcsi és anyagi romlását, a kazárok visszaéléseit, a közigazgatás bajait vázolgatták, míg a kérdés mélységei elől valamennyien meghátráltak. Különösen Fényes László két cikke irányította erre a kérdésre a figyelmemet.* Mindkettőben Papp Simon visói főszolgabíróról van szó és az a kép, amelyet Fényes fest róla, sehogy sem helyezhető el a nemzetiségi kérdés keretébe. De lássuk Fényes állításait.

. . . „Petrova”. A felsővisói járáshoz tartozik. Erről a járásról mondták mindenütt, hogy a legjobbak közé tartozik. Szándékosan jöttem ide az ökörmezői járás adminisztrációja után. Annyi az igazságom, hogy a legjobb járásba is jöhetek.

. . . Domnule Zsiga: néhai Papp Zsigmond. Odavaló gazdag román nemesi család feje és lelkes magyar ember volt . . .

A fia: Papp Simon a főszolgabíró. Neki könnyebb is, mint más tisztársainak. Független, gazdag ember, *ambicióból* szolgálja a vármegyét . . .“

A másik cikkben újra foglalkozik Fényes Papp Simonnal.

. . . Az egyik állomáson egy úr száll le a vonatról s egy másik

* *Az emberek a hegyvidéken*. *Az Est*, 1911. január 19. és *A felhők fölött* ugyanott, 1911. szeptember 15.

idegen úrral éppen a kocsi ablakai előtt beszélget. — Szervusz, szervusz.

— Hol voltál, honnan jössz?

Szolnok-Dobokában voltam, — szól az úr, aki leszállt a vonatról — egy kis földet vásároltam.

— Hát már neked nem elég, amid Máramarosban van, még Szolnok-Dobokában is gazdálkodni akarsz? Aztán mennyit vettél?

— Nem sokat, mindössze négyezeröttszáz holdat...
... Olyan ösmerős az arca. Egyszerre csak megösmerem, az a csakugyan: Papp Simon, a visóvölgyi főszolgabíró. Máramarosban van néhány ezer holdacska, most még Szolnok-Dobokában is gazdálkodni fog és azonkívül eligazgatja egy messze nagy vidék népét, annak minden ügyes-bajos dolgot. Ezt csinálja utána a magyar szolgabírónak egy német *Bezirkshauptmann*, vagy egy francia *préfet*.

És most vessük össze az ellentmondásokat, — nem a leírás és a tényleges állapotok közöttieket, hanem csak azokat, amelyek e sorokból is nyilvánvalóak. Román nemes, gazdag, független és ambícióból szolgálja azt a Máramarosvármegyét, ahol nem tűrik meg az egyetlen román kulturegyesület, az Astra fiókját. Megélne vagyonából is, de azért vezeti azt a visói járást, amelyről az 1902. évi Kaffka-féle vizsgálat oly szörnyűséges visszaéléseket állapított meg. És most adjuk hozzá Fényes László sovinszta elfogultságát, — már ezekből is kitűnik, hogy a visói járás nagyon érdekes vidék, — Papp Simon szereplése pedig nagyon tipikus lehet.

Egy román barátomhoz fordultam, aki nagyon jól ösmeri a vidéki román intelligenciát és megkértem, mondjon valakit, aki alaposan ösmeri a máramarosi viszonyokat és akitől elfogulatlan felvilágosításokat, utbaigazításokat kaphatok. Barátom mosolygott.

— Máramaros? Ott dühöng a nemzetiségi béke. Az aféle Tisza-féle nemzetiségi béke. Az odavaló román intelligencia vezetői hozzátartoznak a klikkekhez, a közhivatalok tele vannak román renegátokkal és ezek a magyar dzsentrivel, a vagyonosabb kazárokkal meg egy csomó renegát pappal összefogódzva úgy ráfeküsznek a népre, hogy az mukkanni sem mer... . Azért szó sincs róla, vannak megbízható embereink is, de ezek nagyrészt oly félénkek és oly bizalmatlanok, hogy alig lehet belőlük valamit kivájni... . De azért ajánlok egyet. Forduljon dr. Mester László felsővisói ügyvédhez. Új ember ugyan Máramarosban, de vagyoniilag teljesen független, nem tartozik a klikkhez és nem fél. Felesége jónevű román irónő, ő maga pedig nem foglalkozik politikával, tehát nem elfogult...

Mester László tényleg új ember még a vidéken és nem lát be a helyi boszorkánykonyhába, de azért egy szívességet kérhettem tőle. Hozzon össze egy idősebb parasztemberrel, akinek sok pöre-baja van. Össze is hozott egy románnal és egy kazárral. Előbb csak általános dolgokról beszélgettem új ösmerőseimmel, de amikor kissé összebarátkoztunk, bevezetés nélkül feltettem a kérdést.

— Kicsoda a környéken a legveszedelmesebb népnyúzó?

— Hát ki volna más, mint Papp Simon, — válaszolták egyszerre mindketten és a válasz legkevésbé sem lepett meg. Tisztában voltam ezzel már akkor, amikor Fényes László cikkeit olvastam. Az a bizonyos „román, de lelkes magyar ember” nagyon jól ösmert fogalom, különösen hogyha az illető „vagyoniilag független” és „ambicióból” szolgál. A kép fővonalait már akkor sejtettem, amikor hozzáfogtam a tanulmányozáshoz, csak a részletekre volt még szükségem. Megkértem két új barátomat, hogy menjenek el Papp Simon néhány áldozatához és szedjenek össze minden bizonyítékot. Másnapra tele volt Mester László irodája román parasztokkal, lerongyolódott kazárokkal és amíg Felsővisón tartózkodtam, addig szünetelt az irodában az ügyvédi munka. A szerencsétlenek elfakult írásokat, elrongyolódott iratsomókat hoztak magukkal és elsírták kis tragédiáikat.

— Domnule, az én földemet elrabolta Papp Simon. Összejátszott néhány mindenre kész kazárjával . . . hamis adóslevél . . . pör . . . licitáció . . . pör . . . jártam Pesten, Bécsben, hiába . . . éhen fogok döglenni . . . kétszáz hold jó földem volt és most koldus vagyok . . .

— Herr, nekem üzletem volt, Papp Simon erővel beférkőzött társnak és azután kidobott az üzletből . . . kilenc gyermekem van . . . A törvényszéken megnyertem az ügyet, akkor egyezkedni kezdett, mindent ígért, . . . a táblai tárgyalásra nem is bíztam meg ügyvédet, azt mondta, hogy békésen intézzük el, de azért az ő ügyvédje titokban dolgozott a táblánál, . . . én elveszítettem, Papp Simon pedig kirugott.

— Domnule, engem megvasaltak a csendőrök és úgy hurcoltak ki a házamból . . . Papp Simon parancsára . . . Ráadásul hatóság elleni erőszakkal vádolnak. Engem, a vak aggastyánt . . .

És a panaszok, a szörnyű vádak írott bizonyítékai garmadával gyűltek irattáskámban, a tanúk bizonyították mindazt, amire nem volt irás. Az adatokból csakhamar élesen kibontakozott Papp Simon jellegzetes arcképe. Egy „román nemes, de azért lelkes magyar” tipusa.

Nagyapja román pap volt Petrován. Abban az időben már megvolt Máramarosban a „nemzetiségi béke” a „de lelkes magyar” románokat befogadta a dzsenti a saját köreibe, odabocsájtotta a kiváltságos húsosfazékhoz és megbecsülte „érdemeiket”. Az öreg pap azért csak polgári méretű vagyont szerzett, a szegény nép legfeljebb néhány havasi legelővel gazdagította papját. Az apa, Papp Zsigmond petrovai főszolgabíró sem szerzett nagy vagyont, abban az időben kissé felborult a „nemzetiségi béke”, azonkívül az egyre nagyobb számban beözönlő kazárság éhes versenye is meggátolta a közigazgatási vagyonszerzést. A vagyonszerző Papp Simon főszolgabíró. Hogy az ősök és az utód közötti viszonyt számszerűen összehasonlíthassuk, tekintsük meg a járási községek bármelyikének telekkönyvét. Lássuk például Leordina községét.

Öröklési jogon Papp Simon nevén áll 7 parcella.

Árverésen vett vagy másképp szerzett 245 parcellát.

Ilyen az arány a többi községekben is és ilyen az arány a vagyonos szülők és többszörösen milliomos Papp Simon között.

Hogy hogyan szerezte millióit? Nagyon egyszerűen. Azzal, hogy román létére „lelkes magyar”-nak mutatkozott és ezáltal átjátszott mindent a nemzetiségi kérdés terére. A régebbi időben volt máramarosi főispánnak, báró Rosner Erwinnek az volt a politikája, hogy a nemzetiségieket a kazár szatócsokkal tartotta féken és elnézte minden visszaélésüket, hogyha a „nemzetiségi gyengítésére és a magyarság erősítésére” hivatkoztak. Papp Simon már úgy a nemzetiségi, mint a kazárok ellen küzdött olyképen, hogy azokat koldussá téve a magyarságot = saját magát gazdagította.

Máramarosban a gazdagodás legkézenfekvőbb bázisa a telekkönyv. A telekkönyvek Magyarország nemzetiségi-lakta vidékein egyáltalában gyalázatosan rosszak, de Máramarosban egyenesen telekkönyvi anarchia mutatkozik. A hagyatéki eljárások nincsenek rendesen lefolytatva és a parasztbirtok nagyrésze nem a tényleges, hanem a félszázaddal előbbi tulajdonos nevében áll. Hogyha egy vagyonosabb gazda meghal, úgy a falu valamelyik befolyásosabb ura minden kockázat nélkül a saját nevére irathatja birtokait. Egyszerűen egy átíratási keresetet ad be, mellékel egy antedatált hamis adásvételi szerződést és a telekkönyvnél a nevére írják a birtokot. Igaz, hogy kiértésítik az eladót is, de a kézbesítők nagyrésze analfabéta és ezekkel néhány pohár pálinka árán, — avagy hivatalos tekintélyvel könnyen el lehet intézni a dolgot. A tényleges tulajdonos néhány évig használja a földeket, de egy szép napon előáll a telekkönyvi tulajdonos és kidobhatja az igazi tulajdonost jogos birtokából. A parasztok ezrei mentek így tönkre és az urak százai gazdagodtak meg így. A második vagyonosodási mód az árverési birtokszerzés. A tekintélyes, hatalmas közigazgatási nagyság megjelenésére a kazárok és a parasztok ijedten szöknek meg az árverésekről és az illető 20—30 koronáért vásárolhat ezreket érő birtokokat. Jaj annak, aki az árakat felveri. „Közegészségügyi” vagy „közrendészeti” kihágásokkal az életét meg lehet keseríteni. A harmadik mód a kétes követelések leszámítolása. Hogyha valamelyik kazár túlmerész visszaélése a büntető bíróság elé kerül, előszeretettel cedálja zsákmányát valamelyik közigazgatási nagyságra, aki mint szövetséges megvédi a börtönbüntetéstől. Ezen az úton is lehet ezreket, tizezreket szerezni néhány koronás befektetéssel és mindenre kész, mohó elszántsággal.

És Papp Simon mindenre kész, mohón elszánt „román, de azért lelkes magyar” volt és Papp Simon milliókat harácsolts össze. Petrován, Leordinán, Visó-Oroszin, Alsó-, Közép- és Felső-Visón, Mojszinon és Borsán 68.000 katasztrális hold birtoka van, néhány ezer hold földet vásárolt Szolnok-Dobokában, Krassó-Szörényben és más megyékben. Magához kaparította a havasokat legelőstől, őserdőstől és ma három megyében úgy ösmerik, hogy a „máramarosi havasok királya”. Volt néhány nehéz fegyelmi ügye, volt és van egy csomó bűnügyi pöre, néhányszor kikezdte a *Magyarország*, a *Hazánk*, de a máramarosi „román, de lelkes magyar” szilárdan áll lábain. Nyuzza a nemzetiségieket, a saját fajtáját és ez oly nagy érdem Magyarországon, hogy holmi kis kriminálisok meg se kottyannak mellette. Avagy nem a lélekemelő látvány egy sovén kebelnek, amikor

a románból vedlett magyar főszolgabíró „nincs szükségünk kulturára” ordítással rávezeti ittás szolgabíróit az Astra alakuló gyűlésére és szétszóratja, lefoglaltatja annak iratait?

Papp Simon arcképének megfestésére kötetek volnának szükségesek. Itt csak a fővonalak vázolására térhetünk ki. Vegyük ezért néhány jellegzetes üzletét, amelyekkel megteremtette huszmillió vagyonának bázisát.

A kazár Lerner Alte hamisítványokkal átíratja felesége nevére Mircea Juon leordinai lakos ingatlanait. Mircea azonban rájön a gazdaságra és pereli Lernert. Lerner megijed és gyorsan átíratja Papp Simon nevére a földeket. Mircea és Lerner még ma is pereskednek, Papp Simon pedig élvezi a szegény román paraszt vagyonát.*

Sokkal érdekesebb a szerencsétlen Zeffér Miklós felsővisói lakos esete. Zeffér háza közvetlen Papp Simoné mellett állott, telke pedig belényult a főszolgabíró telkébe. Papp Simon minden áron, — de persze ingyen vagy olcsón, — meg akarta szerezni ezt a telket, de az intelligens mesteremberrel szemben nem mert nyíltan fellépni. Ezért csak figyelt és várta a beavatkozásra alkalmas időt. Egy haláleset következtében a szerencsétlen ember megszorult és 400 korona kölcsönt vett fel egy kazártól oly feltétel alatt, hogy azt öt év alatt fizeti vissza. Kamat fejében átengedte neki ugyancsak öt évre háza és kertje haszonélvezetét. Papp Simon most már rávetette magát az áldozatra. Magára íratta a kazár követelését és többi kazár mindenesei megrohanták Zeffert egy csomó hamisított adóslevéllel. A szerencsétlen ember elvérzett a sok botrányos pörben, Papp Simon pedig megkapta a házat meg a telket. Egy csomó pör, fegyelmi keletkezett ugyan a dologból, de a román-magyar főszolgabíró mindig kihúzta magát a bajból, mert strohmanokkal dolgozott.**

Hasonló eset a középvisói Laza Jetim*** bonyolult pöre.† Laza Jetim rendkívül intelligens parasztember, aki földművelésen kívül vállalkozásokba is bocsátkozott. Nagyon büszke volt arra, hogy vele nem tud Papp Simon elbánni és a jeles főszolgabíró kereste az alkalmat az erőpróbára. Valami hét évvel ezelőtt kínálkozott is egy kedvező alkalom. Két kazár ellopta Laza Jetim 1300 tönk fáját és eladta Papp Simonnak. Ugyancsak neki adták el Laza Jetim hatezer koronás biztosítéki váltóját is. Papp Simon vakmerően peresítette is a váltót, a polgári és bünpörök egész lavinája zudult a küzdő felekre, míg végre Laza Jetim belátta, hogy ha meg is nyeri a pöröket, vagyona rámegegy a hadiköltségekre. Kiegyezkedett tehát a magyar állameszme védőjével és 25 hold földet fizetett hadisarcképen. Roppant jellemző a viszonyokra, hogy mind a két fél a virtus szempontjából nézi a

* Máramarosszigeti törvényszék, 1146. B—1909. és 1084—Sp. II. 1910. számú iratok.

** Az idevonatkozó iratok száma egy egész oldalt betöltene és ezért nem közölhetőek. Azonban komoly érdeklődőnek bármikor rendelkezésére bocsájtom az összes adatokat és iratszámokat.

*** Jetim = Joakim.

† 1907. Sp. II. 456., 1908. P. 9131. és 1911. Sp. III. 916.

gyalázatos ügyet. Laza Jetim csak azt resteli, hogy alul maradt, de viszont büszke arra, hogy hét évig birkozott a „havasok királyá“-val, — Papp Simon pedig arra büszke, hogy eret vágott az eszéről hires paraszton is.

És ugyancsak büszke Papp Simon arra, hogy még a kazárok eszén is túljár. Nagyon sok kazárral volt már társas üzlete, de sohasem Papp Simon járt rosszul. Elvégre ez érthető is, mert neki rendelkezésére áll a közigazgatás nagy hatalma, az úri cimborák barátsága és így könnyen elbánhat a szegény éhes kazárral. Idetartozó üzletei közül az a legérdekesebb, amelynél Engelmann Smüle vagyonos felsővisói kereskedőt tette tönkre. Engelmann éveken keresztül bérelte a Szuliguli fürdőt, amelyre opciója is volt. Papp Simon beférközött a kazárhoz társnak és kidobta őt az üzletből. A szerencsétlen sokgyermekes ember teljesen tönkrement, de ezért az állandó közigazgatási üldözések dacára bepörölte a havasok királyát. A törvényszéknél meg is nyerte a pört, de Papp Simon megfelebbezte az ítéletet és közben egyezkedési tárgyalásokat kezdett a rútul kijátszott kazárral. Engelmann komolyan vette a főszolgabíró tárgyalásait és a táblai felebbezési tárgyaláson nem is képviseltette magát ügyvéddel. És a tábla megváltoztatta az ítéletet, Engelmann elveszített mindent.

A román paraszttal szemben még kiméletlenebbül lép fel, ezekkel szemben megvédi „román, de lelkes magyar“ volta. Hogy milyen féktelenül zsákmányolja ki ezt a szerencsétlen népét, arra nézve nagyon jellemző példákat találunk a most folyó vicinálisépítkezés körül. A visóvölgy—borsai vicinális építőivel szemben kötelezettséget vállalt arra nézve, hogy a kisajátítást maga intézi el majd rövid úton. Kertész bíróval, — aki a kisajátítási ügyeket intézi, — sorra járta az érdekelt községeket és kihirdette, hogy a vasútépítéshez szükséges telkeket békés úton fogják kisajátítani. Hogy milyen a „békés kisajátítás“ Máramarosban, annak jellemzésére csak két esetet ragadunk ki a sok száz szomorú eset közül.

Stern Radumil alsóvisói lakos a kisajátítási szerződések aláírása idejében torda-aranyosmegyei Topánfalván dolgozott egy vasútépítésnél, mint napszámos. Az ő földjére vonatkozó kisajátítási okmányt természetesen a falu pennája, a körjegyző írta alá. Amikor Stern hazajött és értesült a dolgról, bepörölte a jegyzőt okmányhamisításért. A jegyző azonban két tanúval igazolta, hogy Stern felhatalmazta őt neve aláírására és így Sternt ráadásul még be is fogják zárni rágalmazásért.

Sokkal szomorúbb Pascu Tódor alsóvisói lakos esete. A vasúti töltés keresztülszeli földjét, kertjét és udvarát és az építkezéseknek háza, istállója is áldozatul esik. A vén, félig vak ember kérte a vállalkozót, fizessen neki legalább annyi kártérítést, hogy máshol vásárolhasson magának egy szerény kis putrit, de a vállalkozó bizva Papp Simon hatalmába, négyszögölenként egy koronát ajánlott fel, az épületekért pedig semmit. Amikor a töltés már kiépült kertje kerítéséig, sirva kérte a munkásokat, ne tegyék vénségére földönfutóvá. A munkások megszánták a szerencsétlent, abbahagyták a munkát, de nemsokára megérkezett Papp Simon parancsára két csendőr,

akik a község házára hívták a szegény embert. „Ott majd kifizeti a vállalkozó”. A község házára érve leteperték a vén, törődött embert, alaposan elverték, megláncolták, a kezébe kötöttek egy a község háza istállójából előhozott vasvillát mint bűnjelt és úgy cipelték be Felső-Visóra. Elrettentő példaképen.*

Mert a havasok királya jó lábon áll az igazságszolgáltatással, míg a paraszt úgy fél a bíróságtól, mint a tüztől. Felsővisón való tartózkodásom alatt többek között meghallgattam egy járásbírósi tárgyalást. A különben derék, — de a nép nyelvén nem értő bíró az ügyvédekkel és velem beszélgetett, míg a tárgyalást teljesen a tolmács vezette. Maga hallgatta ki a tanúkat, maga vette fel a jegyzőkönyvet és a tolmács zavaros jegyzőkönyve alapján ítélik a bíró. Természetes, hogy a nép ugyancsak elégedetlen az ilyen ítéletekkel és tegyük hozzá, hogy méltán.

De ez még a legkisebb baj volna, sokkal nagyobb baj az, hogy a jópajtás bírók a hatalmas milliomos kedvéért néha ugyancsak túlteszik magukat a korlátokon, csak így magyarázható meg, hogy Papp Simon még ma is főszolgabíró és hogy szabadlábban él. A sok példa közül újra csak a legjellegzetesebbet emeljük ki. A múlt év őszén Szenek Anna 12 éves leány beléfuladt Papp Simon fűrész-malmának nyitott csatornájába. A malmot Papp Simon két viharedzett házi zsidója bérlé, Korn Iczig és Korn Jakab. Az ügyészség vádat emelt a bérlők ellen gondatlanságból okozott emberölés címén. A vizsgálat folyamán beigazolást nyert, hogy a kislány halálát az okozta, hogy a szerencsétlenség helyén a palló nem volt jókarban tartva, de beigazolódt az is, hogy a szerencsétlenség helye nem tartozott a bérléhez, a palló jókarban tartása Papp Simon kötelessége lett volna. Az ügyészség elejtette a vádat a két Kornnal szemben, viszont Papp Simon ellen még vádat sem emelt.**

És most képzeljük el ezek alapján, hogy milyen vadul garázdálkodik ez az egyén, aki még az 1902-iki Kaffka-féle szigorú vizsgálatot is meguszta nagyobb baj nélkül. Amikor kerületében jártam, éppen az árvíz pusztított és Papp Simon Pesten járt. A faluknak roppant károkat okozott a Visó patak, de Papp Simonnak nem. Az ő földjei jól meg vannak védve gátakkal, — oly jól, hogy ezek a parasztok földjeire, a községekre zudítják az árvizet. De azért Papp Simon még a távolban sem feledkezett meg kerületéről. Fogatai állandóan hordták a víz által a partra vetett fát a főszolgabíró úr udvarára és míg a csendőrök éjjel-nappal vigyáztak arra, hogy valami szegény ember el ne lopjon vagy egy hasáb fát, addig Papp Simon nagyarányu falopását észre sem vették.

Ilyen úton szerzett a „román, de lelkes magyar érzelmű” főszolgabíró közel húszmillió koronás vagyont, amelyet többek között banktechnikai alapon is növel. A Hager Eliásokkal, Silberhercz Lázárokkal, Stern Hersekkal és Ganz Burichokkal megalapította a Felsővisói Kereskedelmi Bank részvénytársaságot, amely nagyon sok különös

* Felsővisói büntetőjárásbíró, 1913. Bv. 32. szám.

** Lásd: Máramarosszigeti kir. törvényszék, 1913—879. B.

üzleténél villámháritóként szerepel. Hogy többet ne említsünk, ez a jeles pénzügyintézet a visói pálinkanagydepó tulajdonosa és innen szerzik be a kazár zugkorcsmárosok is a pálinkát. Ha ezt szem előtt tartjuk, úgy könnyen megérthetjük azt is, hogy miért „tehetetlen a hatóság” ezekkel a bünbarlangokkal szemben. Es ugyancsak a szesznagydepón keresztül válik megérthetővé az is, hogyan szerez Papp Simon bármely kétségbeesett üzletéhez mindenre kész, elszánt kazárokat.

De nem volna teljes a kép akkor, hogyha nem foglalkoznánk legalább futólag Papp Simon kommunisztikus irányzatú tevékenységével. A mindenható főszolgabirónak szüksége van a falusi jegyzőkre, birókra, kisbirókra és a többi hasonló vezetőemberre, tehát kénytelen ezeknek is juttatni valami koncot. A nagyszabású ember ezt is egész rendszeresen csinálja és ezen a téren különösen a közbirtokosságok vagyona a préda, Máramarosban a közbirtokosságok aránylag nagyon gazdagok, némelyik szegény községnek is milliókat érő közbirtokossági erdői vannak. Ezeket a vagyont a közbirtokosság maga kezeli, de Papp Simon oda törekszik, hogy a kezelést a közigazgatási hatóságok kezébe játssa át. Ezen a téren kifejtett buzgó-sága által igen gyakran összeütközésbe kerül a kincstári erdőigazgatósággal, de viharos jelenetek árán is mindig Papp Simon marad a győztes. Az ebbe a csoportba tartozó üzletek közül tekintsük például a mojszini esetet.

A mojszini közbirtokosság erdőit különösen szerette volna Papp Simon a községre átjátszani és ezért elsősorban kibuktatta a régi elnököt, Maris Illést és maga ült helyébe. Azután 1909. augusztus elsején, — a legnagyobb munkaidőben, — összehívta a közbirtokosság „megbízható” elemeit és egy határozatot hozott, amely szerint a közbirtokosság vagyona a községre ruházandó át. A határozatot azonban a megye megsemmisítette* és Papp Simon kénytelen volt újra kezdeni a játékot. Lemondott az elnökségről, a körjegyző fiát, Dr. Coman János ügyvédet ültette a maga helyébe és arra bízta a súlyos feladatot. Az új elnök hirtelen összehívott egy titkos gyűlést, amelyről csak az ő embereinek volt tudomása és ezen a gyűlésen kimondták, hogy Mojszinon soha sem volt közbirtokosság, hogy a közbirtokosság csak a Kaffka-féle vizsgálatok idejében alakult és a vagyon tévedés folytán lett a közbirtokosságra irva. E jegyzőkönyv alapján rögtön kérte a telekkönyvtől a közbirtokossági ingatlanoknak a községre való átírását. Az átírás meg is történt, a telekkönyvi bíróság kiküldte az átíratási végzést, de az elnök nem fogadta el. Arra hivatkozott, hogy nincs közbirtokosság, tehát ő nem elnök, hanem mint ügyvéd képviseli a községet. Amire végre kikézbcsítették a végzést az alelnöknek, addig jó idő eltelt. Az alelnök mitsem tudott a titkos gyűlésről, besietett Visóra, megnézte a telekkönyvet, azután sürgősen gyűlést hívott össze. Ez a gyűlés kimondta, hogy az átíratást kérő jegyzőkönyv törvénytelen úton jött létre és megfelebbezték az átíratási végzést. Csakhogy a felebbezési határidő már lejárt és az átíratás jogerőssé vált. A közbirtokosság vagyona a községé lett és a szerencsétlen

* 485—1910. Közig. biz. szám.

emberek mindent elveszítettek. Felebbezéssel fordultak a közigazgatási bizottsághoz, onnan pedig a táblához, de mindkét fórumon elutasították őket. Elkésettség címén.* Pörre utasították őket, de a máramarosiak már nem merik Papp Simont perelni.

Minden pusztul, züllik a vakmerő kalandor körül, míg ő maga folyton gyűjti a vagyont és folyton gyarapszik tekintélyben. Ő képviseli délkeleti Máramarosban a „magyar állameszmét“ és csendőreivel, közigazgatási hatalmával, pajtásaival reáfekszik a szerencsétlen népre, kiszipolyozza saját fajtáját. Mert a fentiek ugyancsak nem tekinthetők bűnkrónikának, hanem csakis abból kiragadott példáknak.

És most hasonlítsuk össze a négy esetet. A ruthén skizmát, Pásztory esetét, a hajdudorogi bajokat és visói Papp Simon garázdálkodását. Ahol a nemzetiségi nép javítani akar sorsán, szembe találkozik a csendőrökkel, hatóságokkal, megnyílnak előtte a börtönök és érdekemeket aratnak a renegátok. A visszaélések, a bűnök képtelenül felburjánoznak és míg a nép mindenét elveszíti, addig a renegátok palotákat építenek a bűnös úton szerzett vagyonból és cégérnek kitűzik a magyar címert. Természetes, hogy a nép gyűlölete a címer ellen fordul, a címer ellen, amely megvédi, mentesíti ellenségeit. És így alakul ki a széles nemzetiségi tömegekben egy még homályosan vajudó, de gyűlölség-acélozta államellenes érzés, amelynek nagy szerepe esz a közel jövő Magyarországnak történetében.

* 3451—1912. Közig. biz. szám és 4049—1912. P. szám.